

Jogokat sért-e a holokauszttagadás tagadása?

Büntetőtudomány

Mi a fontosabb: a véleményszabadság teljessége vagy a túlélők érzékenysége? A kérdésről világszerte folyik a vita. A hazánkban 2010 óta hatályos, a nemzetiszocializmus és a kommunizmus bűneinek tagadását tiltó törvény azonban más problémákat is felvet. A Szakály Sándor kijelentése körül kialakult vita ismét aktuálissá tette a kérdést.

■ PETHŐ TIBOR

A holokauszt nem történt meg – emelte magasba tábláját 2011. október 23-án a 43 éves N. Gy. a Nem tetszik a rendszer! mottóval összehívott Milla-tüntetésen, feltehetően az összegyűlt provokálására. A férfit a Pesti Központi Kerületi Bíróság felfüggesztett börtönrre ítélte, mellékbüntetésként három alkalommal fel kellett keresnie a holokauszt eseményeit bemutató emlékhelyeket. Ez volt az első, a törvény által szankcionált holokauszttagadás Magyarországon. A második nagyobb port vert fel: tavaly novemberben büntette az egykori bíróság jogerősen százhuszezer forintra vagy ennek megfelelő elzárásra H. L.-t, aki Facebook-oldalán egy szélsőséges portálnak az egykori kassai gettóparancsnok Csatóry László bűnperéről szóló cikkét kommentálva kijelentette: „Ha valóban lett volna holokauszt, akkor ez a selejt fattyú horda nem tüntethetne, zaklatná tisztességes idős magyar embereket.” Az ítélet hatására megmozdult a szélsőjobboldal, gyűjtést szerveztek a véleményszabadság hőisévé emelt gyalázkodó férfinak, aki válaszában Kerekes Béla egykori nyilas propaganda-államtitkár szavait idézve mondott köszönetet: „... abban a felelősségteljes munkában, amit vállalunk, meghalni lehet, de elfáradni soha!”

Eszteendő fel-fellángoló polémiai után, 2010 elején fogadta el az Országgyűlés az akkori választási kampánytól feltehetően nem függetlenül Mesterházy Attila javaslatára a holokauszttagadást szankcionáló törvényt. A szocialisták a fideszes Répássy Róbert módosító indítványát – azt kérte, hogy a kommunizmus bűneinek tagadását is vegyék bele a jogszabályba – elutasították. A választások után felálló új parlament viszont kiköszörülte a csorbát, így a jelenleg érvényes büntető törvénykönyv szerint aki a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek által elkövetett népiirtást és más, emberiség elleni cselekmények tényét „tagadja, kétségbe vonja vagy jelentéktelen színben tünteti fel”, három évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható.

Európában hazánkban kívül Ausztria, Belgium, Csehország, Franciaország, Lengyelország, Litvánia, Luxemburg, Németország, Románia, Szlovákia, a nem EU-országok közül Liechtenstein és Svájc tiltja az angolul holocaust denialnek vagy holocaust revisionismnak, németül Holocaustleugnungnak, olaszul egyszerűen negazionismónak nevezett holokauszttagadást.

Összehasonlítva a szankciót alkalmazó országok szabályozásával – például az osztrákkal –, a magyar büntetési tétel „középutas”. Nyugati szomszédunknál a többször módosított, 1947-es Verbotsgesetz (tilalmi törvény) értelmében a tettes vagy a tett különleges veszélyessége esetén akár húsz évet is kaphat egy elkövető – ilyen ítélet azonban eddig nem született.

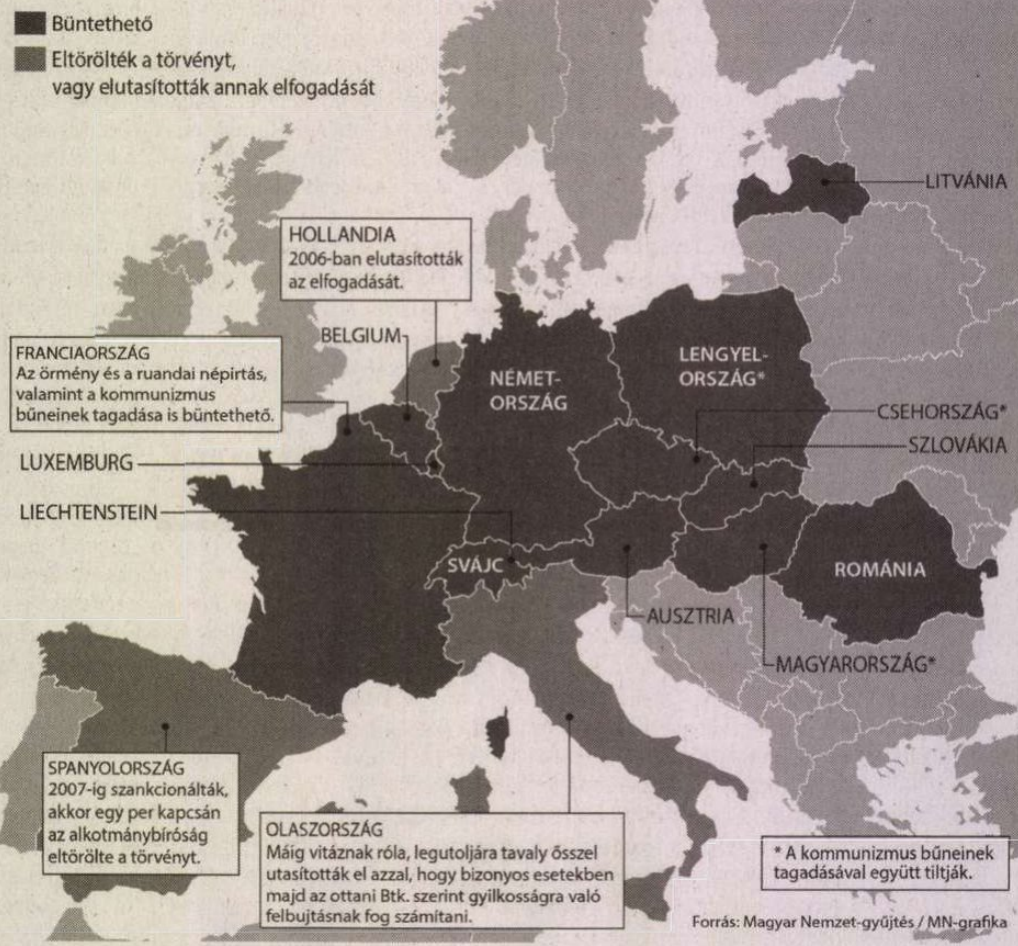
A mintaországnak tekinthető Ausztriában 1999 óta több mint kétszáz ügyet tárgyaltak, a legnevezetesebb per a revizionista történész, az auschwitzi gázkamrák létezését – akkor még – tagadó David Irving ellen folyt 2006-ban; három évet kapott. Tizenhat évvel korábban adták ki ellene az elfogatóparancsot egy bécsi és egy leobeni előadása miatt. (Fél év után feltételeesen szabadlábra helyezték, visszatért Nagy-Britanniába.) A notórius holokauszttagadó Gerd Honsik költő-politikus 1992-ben menekült el Ausztriából egy ítélet elől, ám – később ezt súlyosbító körülménynek vették – külföldön folytatta nézeti terjesztését. 2007-ben adta ki Spanyolország, 2011 őszén szabadult. A szabályozás kemény: egy húszéves osztrák férfi hat hónap felfüggesztett kapott 2010 januárjában, mert Innsbruckban autózva túl hangosan náci indulókat hallgatott. A járőrök jelentették fel. Az Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) bécsi tanácsnoka, Wolfgang Fröhlich hiába próbált az iráni követségre menekülni, elfogták, elítélték. Fröhlich ugyanis 1998-ban Jürgen Graf svájci revizionista történész perében szakértőként azt állította, hogy Zyklon-B gázzal képtelenség megölni hatmillió embert. (Szabadulása után visszaesőként ismét bíróság elé került.)

Az említett Jürgen Graf igen termékeny holokauszttagadó történész, egy időben szinte évente jelent meg kötete. Néhány esztendeje egy internetes oldalon Ungváry Krisztiánnal is vitát folytatott a véskorszokról. A

Látogató az auschwitzi emlékhelyen. Nincs konszenzus a tilalmi törvényekről

Európai országok, ahol büntethető a holokauszttagadás

bíróság – Svájcban enyhébbek a szabályok, mint Ausztriában – 1998-ban tizenöt hónapos elzárásra és negyven ezer franknyi büntetésre ítélte, ő azonban sikertelen iráni kapcsolatfelvétel után Fehéroroszországba, onnan Moszkvába menekült. A munkát itt folytatta, többek között olasz kollégájával, Carlo Mattognoval dolgozott együtt. Azóta is Moszkvában lakik, ahol családot alapított. Fontos tudni: Mattogno Jürgen Graffal ellentétben nem menekültként érkezett az orosz fővárosba, csupán az ottani gazdag levéltári anyag vonzotta. Olaszországban ugyanis jelenleg nem büntetendő tett a holokauszttagadás.

A skandináv államokban, Nagy-Britanniában, az Egyesült Államokban a klasszikus liberális-demokratikus elvekre hivatkozva nem vezették be a tiltást. Használó a helyzet Hollandiában is, ahol 2006-ban utasította el a parlament a javaslatot. Spanyolország különleges eset: a soa tagadását 2007-ig törvény büntette, akkor azonban egy szélsőjobboldali könyvkereskedés tulajdonosa elleni per folyamatába bekapcsolódva az alkotmánybíróság eltörölte a jogszabályt. A zsidó mellett az örmény és a ruandai népiirtás, valamint a kommunizmus bűneinek tagadása is büntethető Franciaországban. A magyaréhoz hasonló a cseh és a lengyel szabályozás: mindkét országban a kommunizmus bűneinek tagadásáért is bíróság elé kerülhet bárki.

A törvény mellett szólók legerősebb érve idehaza is az, hogy nem szabad figyelmen kívül hagyni a túlélők, a leszármazottak érzékenységét, az áldozatok emlékét. Megfontolandó Ádám Zoltán közgazdász-publicista megállapítása, aki úgy véli, „a legkirívóbb, gyűlölettel telt leginkább alkalmas megnyilvánulások egyikének büntetőjogi szankcionálása jót tesz a közbeszédnek és a közmorálnak, mert jelzi, hogy a társadalom az ilyen megnyilvánulásokat tolerálhatatlannak tartja”. A nemzetiszocializmus és a kommunizmus bűneinek tagadása azonos elbírálást érdemel Ádám szerint: „nyilvános hirdetésük, netán politikai programmá formálásuk alkalmas rá, hogy sok százezer emberben személyes élettörténetén vagy közvetlen hozzátartozóinak élettapasztalatán alapuló félelmet ébresszen”.

A törvényi szabályozás mellett szól a szomorú tény: a magyar társadalomban egyáltalán nincs konszenzus a kommunizmus és a nemzetiszocializmus bűneit illetően. A két rendszer bűneinek negligálása, ha nem is mindennapos, de igen gyakori, politikai hovatartozástól nem függetlenül.

Az ellenzők elsősorban a szólásszabadság, a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását látják a negációs törvényben. 2004-ben, amikor először komolyabban felmerült a holokauszttagadást tiltó jogszabály elfogadtatása, politikai, eszmei hovatartozástól függetlenül sokan csatlakoztak a protestálókhoz. Többek között Elek István, Eörsi István, Illés Zoltán, Karátson Gábor, Kis János, Kumin Ferenc, Lányi András, Radnóti Sándor vélte úgy: „kirekesztő és szélsőséges, másokat sértő eszmék terjedése ellen társadalmi összefogással, példamutatással és elhatárolódással, nem pedig a demokrácia alapját jelentő jogok korlátozásával” kell küzdeni. A tilalom ráadásul visszautérhet: a szélsőségek bal- és jobboldalon egyaránt mártírt, szabadsághőst faraghatnak az élíteltékből, paradox módon a liberális demokrácia alapelveire hivatkozva.

Van a törvénynek olyan nemkívánatos következménye is, amellyel a jogalkotóknak számolniuk kellett volna. A holokauszt s jóval kisebb részben a kommunizmus bűneivel való foglalkozást szinte kisajátította a politika, s ez a két kérdés sajnos óhatatlan inflálódásán túl durván visszahat – előzetes elvárásokkal, az öncenzúra kikényszerítésével – a témával foglalkozó történettudományra is. Súlyosbítja a helyzetet, hogy a kérdés sajnos alkalmat ad visszaélésekre, emberek diszkreditálására. Az elfogadott jogszabállyal a háttérben szinte feljelenéssel ért fel Gerő András, majd nyomában Bojtár Endre 2012-es Romsics Ignác elleni támadása; cikkeikben antiszemitizmussal s alig burkoltan a holokauszt relativizálásával vádolták meg a történészt. A példa nyomán könnyen bárkire ráüthető az antiszemitizmus, a revizionizmus, a relativizálás vádjai.

A múlt heti hisztérius légkörben Szakály Sándor nem szerencsés, a következő napon revideált kijelentése került a nyilvánosság homlokterébe az 1941-es kammenec-podolszkiji tömegmészárlás kapcsán. Ellenérvek helyett politikai támadások sorozata indult meg, a Demokratikus Koalíció feltehetően választási fogásként holokauszttagadásért fel is jelentette Szakályt.

Megdöbbenő, amikor egy történész a másikkal szemben, kilépve a tudomány világából, törvényt és büntetést emleget, ahogy ezt Karsai László a Népszavának adott nyilatkozatában tette: „Amit Szakály Sándor elkövetett, az véleményem szerint holokausztrevizió volt, ami már büntetőjogi kategória.” Szavai azért is visszasak, mert annak idején Karsai bírálta a jogszabályt, nem függetlenül attól, hogy a cigány holokauszt „relativizálásért” őt is támadások érték korábban. (Karsai ugyanis jóval kevesebbre tette az áldozatok számát, mint a kérdésben megszólaló cigány értelmiségiek.) „Ha alkalmazzák a törvényt, az egyik börtöncellában én fogok ülni, egy másikban pedig olyan ember, aki eleve tagadja a zsidóüldözést” – világított rá korábban Karsai László a jogszabály pontatlanságára.

Az alapkérdés releváns válasz híján megmarad: hol van a törvény szabta határ, mikortól lehet holokauszttagadásról, illetve a kommunizmus bűneinek negligálásáról beszélni? És: a pontosabb megfogalmazás nem ütközne-e még inkább a véleményszabadság elvébe?